

#107

Μαθαίνουν οι μαθητές
σε συνεργατικά
ή σε ανταγωνιστικά
περιβάλλοντα;

Πρόγραμμα για τη Διεθνή Αξιολόγηση Μαθητών

Μαθαίνουν οι μαθητές σε συνεργατικά ή σε ανταγωνιστικά περιβάλλοντα;

- Η συνεργασία των μαθητών ήταν πιο διαδεδομένη, σε σχέση με τον ανταγωνισμό, στην Αυστρία, την Κροατία, την Τσεχική Δημοκρατία, τη Δανία, τη Γεωργία, τη Γερμανία, την Ιαπωνία, τις Κάτω Χώρες και την Ελβετία, ενώ ο ανταγωνισμός των μαθητών ήταν πιο διαδεδομένος, σε σχέση με τη συνεργασία, στη Βραζιλία, την Ιρλανδία, την Κορέα, τη Μάλτα, το Μαρόκο, τη Σαουδική Αραβία, τη Σιγκαπούρη, το Ηνωμένο Βασίλειο και τις Ηνωμένες Πολιτείες.
- Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, οι μαθητές αισθάνονταν πιο άνετα σε συνεργατικά περιβάλλοντα μάθησης από ό,τι σε ανταγωνιστικά.
- Ένα πιο ανταγωνιστικό μαθησιακό περιβάλλον συσχετίστηκε περισσότερο με ευνοϊκά μη ακαδημαϊκά αποτελέσματα μεταξύ των αγοριών παρά μεταξύ των κοριτσιών.
- Οι μαθητές που θεωρούν τους εαυτούς τους ανταγωνιστικούς, ιδίως εκείνοι που λένε ότι προσπαθούν περισσότερο όταν ανταγωνίζονται άλλους, σημείωσαν υψηλότερες βαθμολογίες στην κατανόηση κειμένου από τους μαθητές που θεωρούν τους εαυτούς τους λιγότερο ανταγωνιστικούς.

Τα οφέλη των συνεργατικών συμπεριφορών έχουν τεκμηριωθεί ευρέως σε διάφορα κοινωνικά πλαίσια, συμπεριλαμβανομένων των γειτονιών, των νοσοκομείων, των εταιρειών και της εκπαίδευσης. Για παράδειγμα, στην τρέχουσα κρίση COVID-19, η μεγαλύτερη συνεργασία μπορεί να διευκολύνει τους συμβιβασμούς μεταξύ υγείας, κοινωνικής ζωής και οικονομίας, αυξάνοντας τη συμμόρφωση των πολιτών με τις συμβουλές κοινωνικής αποστασιοποίησης, όπως υποδεικνύει [νέα έρευνα](#). Στην εκπαίδευση, όταν οι μαθητές, οι εκπαιδευτικοί, οι γονείς και ο/η διευθυντής του σχολείου γνωρίζονται και εμπιστεύονται ο ένας τον άλλον, συνεργάζονται και μοιράζονται πληροφορίες, ιδέες και στόχους, οι μαθητές -ιδιαίτερα οι μαθητές από μη ευνοημένα περιβάλλοντα- μπορούν να επωφεληθούν. Ωστόσο, η συνεργασία και η ομαδική εργασία έχουν και πιθανά μειονεκτήματα. Οι εργασίες μπορεί να μην κατανέμονται δίκαια και αποτελεσματικά. Τα μέλη της ομάδας εργάζονται μερικές φορές σε εργασίες για τις οποίες δεν είναι κατάλληλα ή δεν τους αρέσουν. Ορισμένα μέλη της ομάδας μπορεί να εκμεταλλευτούν τις προσπάθειες των συναδέλφων τους και ο συντονισμός των εργασιών μπορεί να είναι πολύ περίπλοκος και χρονοβόρος. Τα [στοιχεία](#) δείχνουν επίσης ότι ο ανταγωνισμός μπορεί να βελτιώσει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις και την ταχύτητα στη μάθηση, έστω και μόνο επειδή ο ανταγωνισμός μπορεί να είναι συναρπαστικός και ευχάριστος.

Για πρώτη φορά, το PISA ρώτησε τους μαθητές πόσο αληθείς («καθόλου αληθείς», «λίγο αληθείς», «πολύ αληθείς», «εξαιρετικά αληθείς») είναι οι ακόλουθες δηλώσεις για τα σχολεία τους: «Οι μαθητές φαίνεται να εκτιμούν τη συνεργασία/τον ανταγωνισμό»· «Φαίνεται ότι οι μαθητές συνεργάζονται/ανταγωνίζονται μεταξύ τους»

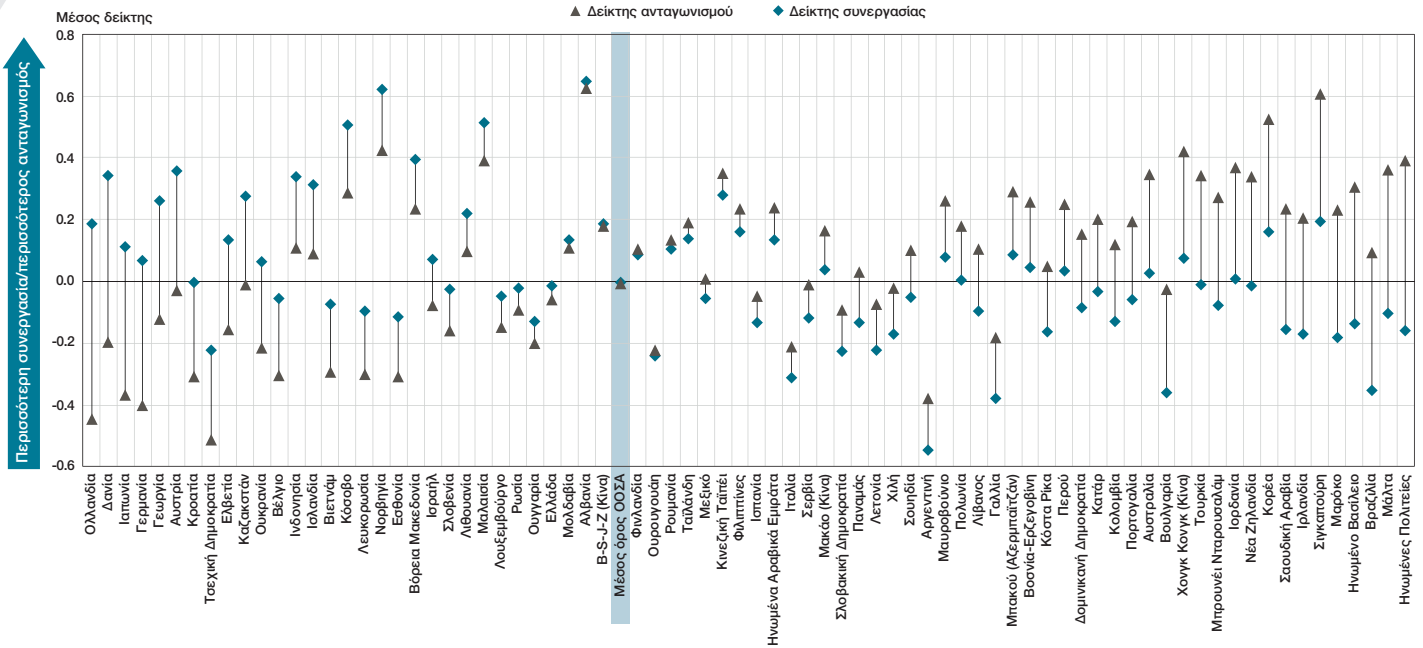
και «Οι μαθητές φαίνεται να συμερίζονται την αίσθηση ότι η συνεργασία/ο ανταγωνισμός μεταξύ τους είναι σημαντικό». Αυτές οι δηλώσεις συνδυάστηκαν για να δημιουργηθούν οι δείκτες συνεργασίας των μαθητών και ο μαθητικός ανταγωνισμός του οποίου ο μέσος όρος είναι 0 και η τυπική απόκλιση είναι 1 σε όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ. Οι θετικές τιμές αυτών των δεικτών σημαίνουν ότι οι μαθητές αντιλαμβάνονται ότι οι άλλοι μαθητές στο σχολείο συνεργάζονται ή ανταγωνίζονται μεταξύ τους σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι ο μέσος μαθητής στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Η έκθεση PISA για το σχολικό κλίμα δείχνει ότι, κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, η συνεργασία μεταξύ των μαθητών στο σχολείο ήταν σχετικά πιο διαδεδομένη από τον ανταγωνισμό των μαθητών. Για παράδειγμα, περίπου το 62% των μαθητών ανέφεραν ότι είναι πολύ ή εξαιρετικά αληθές ότι οι συμμαθητές τους συνεργάζονται μεταξύ τους, ενώ περίπου το 50% των μαθητών ανέφεραν το ίδιο για τον ανταγωνισμό μεταξύ τους.

Ίσως πιο ενδιαφέρον είναι ο εντοπισμός των εκπαιδευτικών συστημάτων όπου οι διαφορές μεταξύ των μαθητών η συνεργασία και ο ανταγωνισμός ήταν οι μεγαλύτερες. Σύμφωνα με αυτή τη μέτρηση, οι χώρες στις οποίες η συνεργασία των μαθητών ήταν πιο διαδεδομένη, σε σχέση με τον ανταγωνισμό, ήταν η Αυστρία, η Κροατία, η Τσεχική Δημοκρατία, η Δανία, η Γεωργία, η Γερμανία, η Ιαπωνία, η Ολλανδία και Ελβετία, ενώ οι χώρες στις οποίες ο ανταγωνισμός των μαθητών ήταν πιο διαδεδομένος, σε σχέση με τη συνεργασία, ήταν η Βραζιλία, η Ιρλανδία, η Κορέα, η Μάλτα, το Μαρόκο, η Σαουδική Αραβία, η Σιγκαπούρη, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι Ηνωμένες Πολιτείες.

Συνεργασία και ανταγωνισμός των μαθητών

Βασισμένα σε αναφορές μαθητών

Οι χώρες και οι οικονομίες κατατάσσονται κατά φθίνουσα σειρά ως προς τη διαφορά μεταξύ των δεικτών συνεργασίας και ανταγωνισμού των μαθητών.

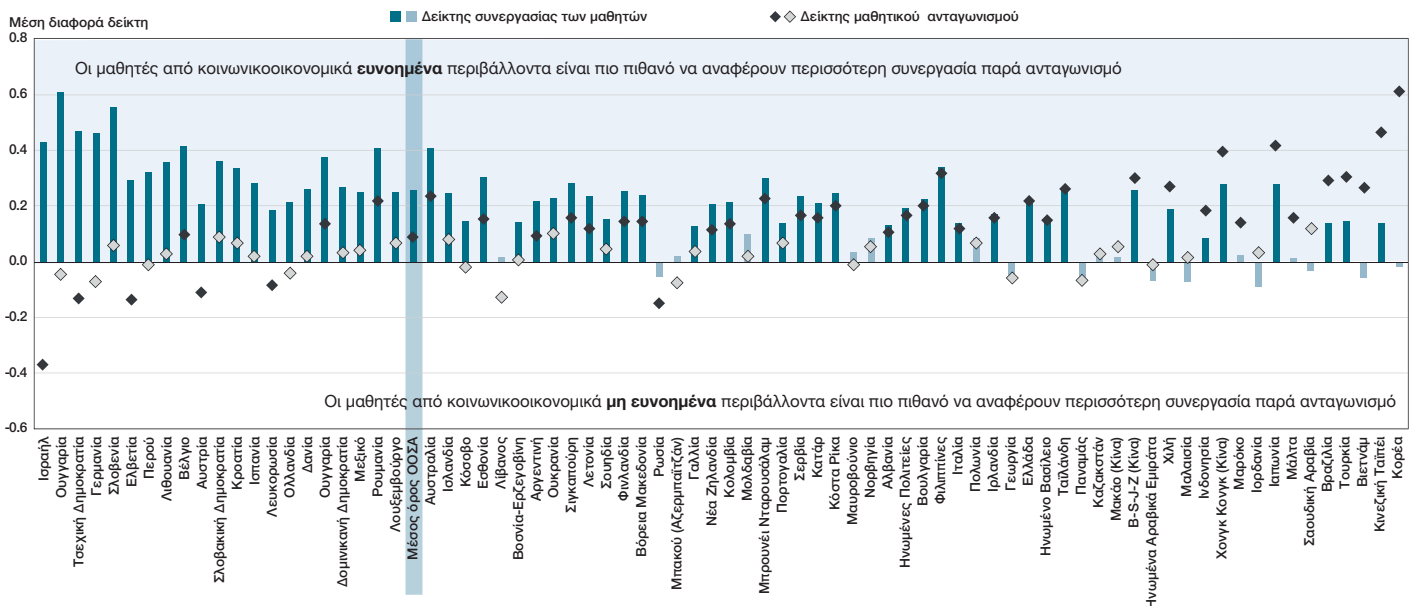
Πηγή: OECD, PISA 2018 Database, Table III.B1.8.3

Λαμβάνοντας υπόψη τις διαφορές μεταξύ των σχολείων, οι μαθητές σε κοινωνικοοικονομικά ευνοημένα σχολεία είχαν περισσότερες πιθανότητες από τους μαθητές σε κοινωνικοοικονομικά μη ευνοημένα σχολεία να αναφέρουν τόσο τη συνεργασία όσο και τον ανταγωνισμό μεταξύ των συμμαθητών τους, κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ.

Είναι ενδιαφέρον ότι σε ορισμένα σχολικά συστήματα, όπως η Αυστρία, το Βέλγιο, η Τσεχική Δημοκρατία, η Γερμανία, η Ουγγαρία, το Ισραήλ, η Λιθουανία, το

Περού, η Σλοβενία και το Ελβετία, τα κοινωνικοοικονομικά ευνοημένα σχολεία χαρακτηρίζονταν, σε σύγκριση με τα αντίστοιχα κοινωνικοοικονομικά μη ευνοημένα σχολεία, από το συνεργατικό τους περιβάλλον. Ωστόσο, στη Βραζιλία, το Χονγκ Κονγκ (Κίνα), την Ιαπωνία, την Ιορδανία, την Κορέα, τη Μάλτα, το Μαρόκο, τη Σαουδική Αραβία, την Κινεζική Ταϊπέι, την Τουρκία και το Βιετνάμ, τα προνομιούχα σχολεία χαρακτηρίζονταν σε μεγάλο βαθμό, σε σύγκριση με τα κοινωνικοοικονομικά μη ευνοημένα σχολεία, από το ανταγωνιστικό τους περιβάλλον.

Κοινωνικοοικονομικές διαφορές στη συνεργασία και τον ανταγωνισμό των μαθητών

Σημείωση: Οι στατιστικά σημαντικές τιμές εμφανίζονται με πιο σκούρους τόνους.

Οι χώρες και οι οικονομίες κατατάσσονται κατά φθίνουσα σειρά ως προς τη διαφορά μεταξύ μαθητών από ευνοημένα και μη ευνοημένα περιβάλλοντα στην αντίληψη που έχουν για τη συνεργασία και τον ανταγωνισμό στο σχολείο.

Πηγή: OECD, PISA 2018 Database, Table III.B1.8.6 and III.B1.8.7.

Οι μαθητές, και ιδιαίτερα τα κορίτσια, αισθάνονται πιο άνετα σε συνεργατικά παρά σε ανταγωνιστικά περιβάλλοντα μάθησης.

Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, η συνεργασία μεταξύ μαθητών και, σε μικρότερο βαθμό, ο ανταγωνισμός, συνδέθηκαν θετικά με πιο ευνοημένα αποτελέσματα των μαθητών, όπως η επίδοση στην κατανόηση κειμένου, η αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο και τα θετικά συναισθήματα. Ωστόσο, οι μαθητές σε πιο ανταγωνιστικά μαθησιακά περιβάλλοντα εξέφρασαν μεγαλύτερο φόβο αποτυχίας, ενώ εκείνοι σε συνεργατικά περιβάλλοντα φοβόντουσαν λιγότερο την αποτυχία.

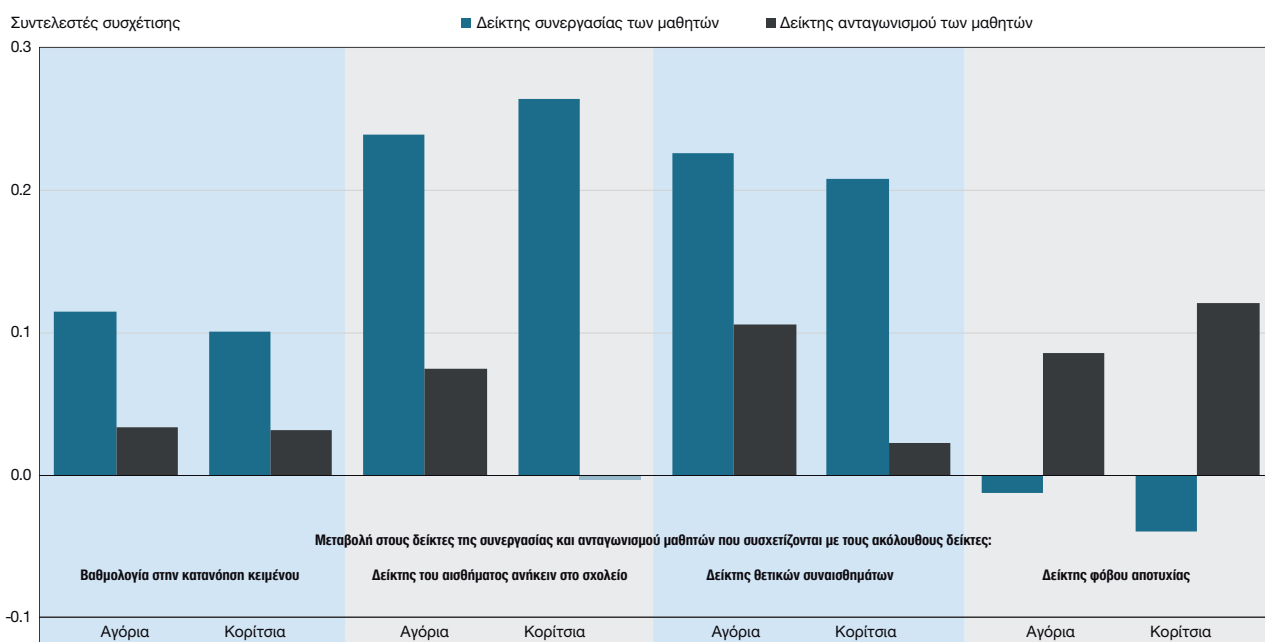
Είναι ενδιαφέρον ότι τα αποτελέσματα αυτά δείχνουν ότι, ενώ τα αγόρια και τα κορίτσια αισθάνονται εξίσου άνετα σε συνεργατικά σχολικά περιβάλλοντα, δεν αντλούν απαραίτητα την ίδια ευχαρίστηση από τη μάθηση όταν ανταγωνίζονται με άλλους.

Κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, ο μαθητικός ανταγωνισμός και η αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο συσχετίστηκαν θετικά μόνο μεταξύ των αγοριών, ενώ ο πιο έντονος μαθητικός ανταγωνισμός σχετίζεται με μεγαλύτερο φόβο αποτυχίας, ιδίως μεταξύ των κοριτσιών. Επιπλέον, τα αγόρια είχαν περισσότερες πιθανότητες από τα κορίτσια να εκφράσουν θετικά συναισθήματα όταν ανέφεραν μεγαλύτερο ανταγωνισμό μεταξύ των συμμαθητών τους.

Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με άλλες μελέτες που δείχνουν ότι δεν απολαμβάνουν όλοι τον ανταγωνισμό με τον ίδιο τρόπο. Για παράδειγμα, προηγούμενες έρευνες δείχνουν ότι οι γυναίκες τείνουν να αποφεύγουν τον ανταγωνισμό συχνότερα από ό,τι οι άνδρες και ότι οι γυναίκες συχνά αποφεύγουν τις καριέρες που είναι υπερβολικά ανταγωνιστικές. Άλλες έρευνες δείχνουν ότι τα αγόρια και τα κορίτσια αντιδρούν διαφορετικά σε ανταγωνιστικά περιβάλλοντα εξέτασης, με τα αγόρια να τα απολαμβάνουν περισσότερο και τα κορίτσια να υπολείπονται συχνότερα σε σχέση με τους μαθητές που εξετάζονται σε λιγότερο ανταγωνιστικά περιβάλλοντα.

Συνεργασία και ανταγωνισμός των μαθητών και αποτελέσματα των μαθητών

Ανάλυση συσχέτισης, μέσος όρος ΟΟΣΑ

Σημείωση: Όλες οι τιμές είναι στατιστικά σημαντικές εκτός από τον συντελεστή συσχέτισης μεταξύ των δεικτών μαθητικού ανταγωνισμού και της αίσθησης του ανήκειν μεταξύ των κοριτσιών.

Πηγή: OECD, PISA 2018 Database.

Οι μαθητές που θεωρούν τον εαυτό τους ανταγωνιστικό τα καταφέρνουν καλά ακαδημαϊκά

Ωστόσο, είναι άλλο πράγμα το πόσο οι μαθητές αντιλαμβάνονται τους συμμαθητές τους να ανταγωνίζονται μεταξύ τους και άλλο το πόσο ανταγωνιστικούς

θεωρούν τους εαυτούς τους οι μαθητές ως είναι. Στο πλαίσιο αυτό, το PISA ρώτησε 15χρονους μαθητές αν συμφωνούν («διαφωνώ απόλυτα», «διαφωνώ», «συμφωνώ», «συμφωνώ απόλυτα») με τις ακόλουθες δηλώσεις για τον εαυτό τους: «Μου αρέσει να εργάζομαι σε καταστάσεις που περιλαμβάνουν ανταγωνισμό με άλλους»· «Είναι σημαντικό για μένα να αποδίδω καλύτερα από τους άλλους ανθρώπους σε μια εργασία» και «Προσπαθώ περισσότερο όταν ανταγωνίζομαι άλλους

ανθρώπους». Τα αποτελέσματα του PISA αποκαλύπτουν ότι οι μαθητές που θεωρούν τους εαυτούς τους ανταγωνιστικούς σημείωσαν υψηλότερη βαθμολογία στην κατανόηση κειμένου από τους μαθητές που θεωρούν τους εαυτούς τους λιγότερο ανταγωνιστικούς, ακόμη και μετά τη συνεκτίμηση για κοινωνικοοικονομική κατάσταση. Ακριβώς όπως και με τον βαθμό ανταγωνισμού των μαθητών στο σχολείο, οι θετικές αυτές συσχετίσεις ήταν ισχυρότερες μεταξύ των αγοριών από ό,τι μεταξύ των κοριτσιών. Συγκρίνοντας

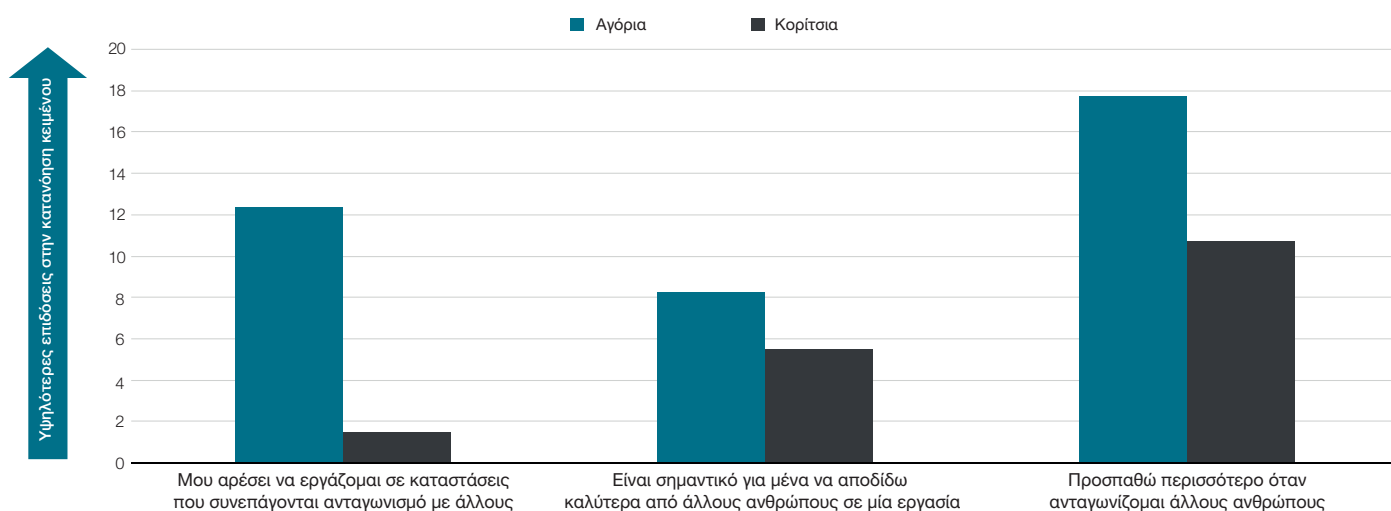
τα τρία στοιχεία που συνθέτουν τον δείκτη της στάσης απέναντι στον ανταγωνισμό, η ισχυρότερη θετική συσχέτιση με την κατανόηση κειμένου παρατηρήθηκε μεταξύ των μαθητών που συμφώνησαν ή συμφώνησαν απόλυτα ότι προσπαθούν περισσότερο όταν βρίσκονται σε ανταγωνισμό με άλλους.

Αν και τα αποτελέσματα αυτά δεν πρέπει να ερμηνεύονται αιτιωδώς, υποδηλώνουν ότι ο ανταγωνισμός μπορεί να αποφέρει τα μεγαλύτερα οφέλη όταν ωθεί τους μαθητές να καταβάλλουν μεγαλύτερη προσπάθεια.

Στάσεις απέναντι στον ανταγωνισμό και τις αναγνωστικές επιδόσεις, ανά φύλο

Μέσος όρος ΟΟΣΑ

Οι μαθητές που συμφώνησαν ή συμφώνησαν απόλυτα με τις ακόλουθες δηλώσεις:

Σημείωση: Όλες οι τιμές είναι στατιστικά σημαντικές.

Αποτελέσματα με βάση γραμμικές παλινδρομήσεις, αφού ληφθεί υπόψη το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των μαθητών και των σχολείων. Το κοινωνικοοικονομικό προφίλ μετράται με τον δείκτη οικονομικής, κοινωνικής και πολιτιστικής κατάστασης PISA (ESCS).

Πηγή: OECD, PISA 2018 Database.

Συμπέρασμα

Τα γόνιμα και θετικά μαθησιακά περιβάλλοντα προωθούν συνεργατικές συμπεριφορές, αλλά και ανταγωνιστικές, έστω και μόνο επειδή ο ανταγωνισμός μπορεί να είναι συναρπαστικός και ευχάριστος και το ανταγωνιστικό πνεύμα μπορεί να βελτιώσει τις ακαδημαϊκές επιδόσεις. Για παράδειγμα, οι ομαδικοί διαγωνισμοί, οι οποίοι συνδυάζουν τόσο συνεργατικές όσο και ανταγωνιστικές συμπεριφορές, είναι συναρπαστικοί και ανταμείβουν τους συμμετέχοντες. Ωστόσο, για να λειτουργήσει με επιτυχία η ομαδική εργασία, οι ερευνητές έχουν συστήσει την τήρηση ορισμένων προϋποθέσεων, όπως η εξασφάλιση ότι οι μαθητές αποκτούν ηγετικές και επικοινωνιακές δεξιότητες, η αλληλεξάρτηση των στόχων των μελών της ομάδας και η καθιέρωση κάποιου είδους ατομικής υπευθυνότητας. Επιπλέον, εάν τα σχολεία και οι εκπαιδευτικοί φιλοδοξούν να δημιουργήσουν περιβάλλον μάθησης ουδέτερο ως προς το φύλο, ίσως χρειαστεί να αποφύγουν τον υπερβολικό ανταγωνισμό μεταξύ των μαθητών.

Για περισσότερες πληροφορίες

Επικοινωνία: Alfonso Echazarra (alfonso.echazarra@oecd.org)

Βλέπε: OECD (2019), *PISA 2018 Results (Volume III): What School Life Means for Students' Lives*, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/acd78851-en>.

Το παρόν έγγραφο δημοσιεύεται υπό την ευθύνη του Γενικού Γραμματέα του ΟΟΣΑ. Οι απόψεις που εκφράζονται και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται σε αυτό δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Το παρόν έγγραφο, καθώς και τα δεδομένα και οι χάρτες που περιλαμβάνονται σε αυτό, δεν θίγουν το καθεστώς ή την κυριαρχία επί οποιουδήποτε εδάφους, την οριοθέτηση των διεθνών συνόρων και συνόρων και την ονομασία οποιουδήποτε εδάφους, πόλης ή περιοχής.

Τα στατιστικά στοιχεία για το Ισραήλ παρέχονται από τις αρμόδιες ισραηλινές αρχές και τελούν υπό την ευθύνη τους. Η χρήση των εν λόγω στοιχείων από τον ΟΟΣΑ δεν θίγει το καθεστώς των Υψιπέδων του Γκολάν, της Ανατολικής Ιερουσαλήμ και των ισραηλινών οικισμών στη Δυτική Όχθη σύμφωνα με τους όρους του διεθνούς δικαίου.

Αυτό το έργο είναι διαθέσιμο με την άδεια *Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO* (CC BY-NC-SA 3.0 IGO). Για συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τους όρους της άδειας χρήσης, καθώς και την πιθανή εμπορική χρήση του παρόντος έργου ή τη χρήση των δεδομένων PISA, συμβουλευτείτε τους *Όρους και Προϋποθέσεις* στη διεύθυνση www.oecd.org.

Αρχικά εκδοθέν από τον ΟΟΣΑ με τον τίτλο : « Do students learn in co-operative or competitive environments?», *Pisa in Focus*, No. 107, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/e7a5f3e4-en>.

Η μετάφραση δεν έγινε από τον ΟΟΣΑ και δεν πρέπει να θεωρείται επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ. Η ποιότητα της μετάφρασης και η συμφωνία της με τη γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου είναι αποκλειστική ευθύνη του/της/των μεταφραστή/τριας/ών. Σε περίπτωση ασυμφωνίας ανάμεσα στην πρωτότυπη εργασία και στη μετάφραση, μόνο το πρωτότυπο κείμενο θα θεωρηθεί έγκυρο.

Η χρήση του αρσενικού γένους γίνεται χάριν οικονομίας, προκειμένου να αποφευχθεί η προσθήκη πολλαπλών επιθημάτων που δυσκολεύουν την ανάγνωση του κειμένου και δεν αναφέρεται αναγκαστικά στο πραγματικό γένος των υποκειμένων.

Η μετάφραση, προσαρμογή και γραφιστική επιμέλεια του κειμένου έγιναν στο πλαίσιο του Έργου «Δημιουργία Ερευνητικών Υποδομών, Επεξεργασία Ερευνητικού Υλικού και Επικοινωνία Αποτελεσμάτων Διεθνών Εκπαιδευτικών Ερευνών» με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αναστάσιο Εμβαλωτή. Χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Σύμβασης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.